

EKONOMISKT POLITISKT PROGRAM

EKONOMIPOLITISKT PROGRAM

Fastslaget vid förbundsstämma 23–25 april 2021

Reviderat vid förbundsstämma 16–18 augusti 2024

Innehåll.....	1
Inledning.....	1
Den fria marknaden	1
Arbetsmarknaden	3
Ett effektivt och rättvist skattesystem	4
Enhetlig beskattning	5
Skatt på arbete.....	6
Kapitalbeskattning	6
Skatt på mark	7
Grundtrygghet	8

Inledning

Människan är nyfiken och problemlösande i sin natur. Genom att förvalta, förädla och förfina processer, varor och tjänster har mänskligheten genom århundranden utvecklat civilisationer, välstånd och fungerande ekonomier. En fri ekonomi utgör grunden för vår ekonomiska utveckling. Människans inneboende kreativitet, och hennes förmåga att omsätta den till kunskap och innovationer, har lett till en global välståndsutveckling som saknar historiskt motstycke. Garantin för denna utveckling är den fria ekonomin som tillåter människor att testa och investera i sina idéer. När människor strävar efter att skapa sådant som andra efterfrågar gynnar det såväl individen som samhället i stort. Det är i den fria ekonomin som idéer frodas och kommer flera till gagn. Centralt för den fria ekonomin är låga och enhetliga skatter, starka äganderätter och en god jordmån för fri företagsamhet. Lika självklart som att motverka politisk kontroll av enskilda människors liv är det att motverka en politisk styrd ekonomi. Därför är liberala och frihetliga värden väsentliga i utformningen av Centerstudenters ekonomiskpolitiska program.

Marknadsekonomi är en naturlig förlängning av idén om frihet för individen. En fri ekonomi låter människor frivilligt ingå avtal som alla parter tjänar på. Spontan ordning gör att resurser läggs där de gör mest nytta. Det ger effektivitet och säkerställer att tillgänglig information utnyttjas. Marknadsekonomi med stabila spelregler skapar det största möjliga välståndet till lägsta möjliga kostnad. Välstånd underlättar i sin tur för en harmonisk mänsklig samvaro.

Äganderätt, avtalsrätt, frihandel och näringsfrihet är grundläggande liberala värden som Centerstudenter värnar. Statens främsta roll i den ekonomiska politiken är att sätta upp långsiktigt stabila spelregler som bidrar till en dynamisk ekonomi. Den liberala staten är enligt vårt idémanifest en stark, men liten, stat där en annan viktig uppgift för det offentliga är att värna en grundläggande trygghet för invånarna i landet. Detta medför att avsteg kan göras ifrån vissa principer där den politiska inblandningen är nödvändig för att till exempel internalisera negativa externaliteter. Dessa avsteg behöver alltid vara välmotiverade och avvägda. Vi vill säkra individens suveränitet över staten genom att dela upp och reducera politikens makt, detta är inte minst nödvändigt när politiska beslut kan påverka människors konsumtion, incitament till arbete och ekonomi i stort. Vår syn på staten bottnar i vår federalistiska samhällssyn där makten alltid bör fördelas till den mest lämpliga nivån.

Den fria marknaden

Fritt företagande är ett resultat av den fria marknaden och en naturlig byggsten i ett samhälle där individer vill konkurrera om att utveckla liknande varor och tjänster. Att driva företag är för många människor dessutom ett sätt att förverkliga drömmar och idéer. Möjligheten att driva företag och patentera idéer stärker

investeringsviljan och drivkraften för pionjärskap som har förmågan att förändra ett helt samhälle, eller en hel kultur. Oavsett om man driver ett anrikt familjeföretag eller en liten frisörsalong kan företagande skapa värde, mening och försörjning. Ett fritt, hållbart och konkurrenskraftigt företagande måste ha långsiktiga och transparenta marknadsregler att förhålla sig till, helt utan snedvridande element. Konsumtionsviljan för tjänster och varor bör därför i så liten utsträckning som möjligt styras av subventioner eller konsumtions- skatter. Politisk klåfingrighet som tar sig uttryck i stöd till specifika branscher eller ändamål riskerar alltid att hamna i fickorna på de som är skickligast på att söka pengar, snarare än de som faktiskt behöver stöd. Dessutom kan det hämma den långsiktiga investeringsviljan på områden där subventioner bidragit till att konsumtionsviljan för varans eller tjänstens reella värde är lågt, eller ännu värre, minska investeringsviljan inom områden som inte får direkta stöd. I förlängningen riskerar detta att skapa branscher som inte har den ekonomiska förmågan att bära sig själva.

I stället för att ta fram olika typer av stöd för företag som inte har mycket mer gemensamt än att de är små måste staten begränsa sitt handlande. För många småföretag finns inget behov av särskilda politiska insatser annat än ett generellt gott företagsklimat. Ekonomisk politik bör se till så att investeringsbeslut tas av enskilda företagare på marknadsmässiga villkor, inte av myndigheter som delar ut skattebetalares pengar.

På den internationella scenen kvarstår flertalet regleringsproblem för företag. Tjänstesektorn står idag för ungefär 70% av EU:s BNP, men bara 20% av handeln. Detta beror dels på tjänsters natur – att de inte är lika enkla att förflytta över gränser – och dels på stora handelsbarriärer som lever kvar inom EU. Dessa barriärer består inte av tullar eller kvoter, utan av olika tekniska regleringar och standarder i medlemsländerna. De olika regleringarna fragmenterar den inre marknaden i mindre delar och försvårar för företag inom tjänstesektorer att verka på fler marknader än den inhemska. Regleringarna innebär onödiga hinder för fria utbyten och går stick i stäv med EU:s grundtanke. Därför måste den inre marknaden utvecklas på tjänstefronten. Nationella regleringar som inte syftar till att skydda liv och hälsa måste vika till fördel för principen om ursprungsland, som innebär att en tjänst erkänns i hela EU givet att den är erkänd i hemlandet.

En annan aspekt av ekonomisk integration på EU:s inre marknad är den om valutan. Sverige har sedan folkomröstningen 2003 valt att stå utanför euron, trots starka argument för. Det handlar om ekonomisk stabilitet, lägre transaktionskostnader för företag, och starkare tillväxt. Vidare skulle det fördjupa samarbetet med resten av EU, samt stärka Sveriges inflytande över den europeiska penningpolitiken. I takt med att den europeiska ekonomiska integrationen ökar, försvagas motargumentet att ha rådighet över den egna penningpolitiken. Givet hur tätt den svenska konjunkturen och räntan följer den europeiska, är numera eurons plussidor fler än minussidorna. Därför anser Centerstudenter att det är hög tid att införa euron som valuta i Sverige.

65

Centerstudenter anser att:

- Försök att styra konsumtionsmönster genom subventioner ska i största möjliga mån undvikas.
 - Ekonomin ska präglas av tydliga, konkurrensneutrala och förutsägbara regler och villkor.
 - Mängden nationella tekniska regleringar och standarder på EU:s inre marknad ska minimeras.
 - Principen om ursprungsland skall gälla även för tjänster på EU:s inre marknad.
- 70
- Sverige ska bli fullvärdiga medlemmar i EMU och införa euron som valuta.

Arbetsmarknaden

Eget arbete är fundamentalt för såväl frihet som trygghet. Den personliga inkomsten är central för individens möjlighet till självförverkligande. En förutsättning för att människor ska kunna påverka och förbättra sina egna livssituationer är att det finns tillgång till arbete och inkomst, det är därför eftersträvänsvärt med en arbetsmarknad som tillåter många olika jobb. Vi vill se en arbetsmarknad som är

75

öppen för alla, vilket är grunden för samhällets utveckling; för jämställdhet, välfärdens finansiering, förebyggande av utanförskap och inte minst för tillväxt i landet.

Tryggheten på den svenska arbetsmarknaden är idag i alldeles för hög grad kopplad till individens nuvarande anställning, med många negativa konsekvenser som följd. Ett starkt anställningsskydd, en stark arbetsrätt och starka kollektivavtal med höga framförhandlade lägstalöner skapar förvisso en viss trygghet för den med

80

en lång anställning men skapar opåkallat höga trösklar in på arbetsmarknaden och en stor tveksamhet inför att byta arbete.

Centerstudenter anser att arbetsprestation är viktigare än tiden individen har spenderat på sin arbetsplats. Vi vill därför ta bort turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd (LAS), vilka reglerar vem som måste gå när ett företag behöver skära ner på personal. Det ska vara möjligt och enkelt att byta jobb utan att behöva oroa sig för att vara den som är sist anställd på en arbetsplats. Arbetsgivaren ska ges möjlighet att utgå ifrån vilken kompetens de anställda har, i stället för hur länge arbetstagare har varit anställda. Vidare ska inte företag behöva avstå rekrytering med anledning av företrädesrätten till återanställning efter en arbetsbristuppsägning. Företrädesrätten till återanställning bör således avskaffas.

85

Enligt Centerstudenter ska systemet i stället bygga på ett stabilt grundtrygghetssystem, personliga välfärdskonton och privata inkomstbortfallsförsäkringar som säkrar den anställdes trygghet vid arbetslöshet och på så sätt skapa en flexibel och trygg arbetsmarknad.

90

Vi vill också sänka arbetsgivaravgifterna och andra kostnader som idag gör att arbetsgivare tvekar att anställa. Dagens höga skattesatser gör att många jobb som hade varit lönsamma inte bär sina kostnader när skatten adderas, vilket minskar marknadens effektivitet. För människor som inte har utbildning, erfarenheter

95

eller språkkunskaper är det särskilt svårt att ta sig in på den svenska arbetsmarknaden. Vi måste eftersträva en arbetsmarknad med lägre skatter och färre regleringar för att skapa och tillgängliggöra fler jobb. Alla jobb behövs och efterfrågan bestämmer deras pris. Under avsnittet om skatt på arbete i programmet kommer det att föreslås att arbetsgivaravgifterna sänks.

100

Centerstudenter anser att:

- Turordningsreglerna i LAS ska avskaffas.
- Företrädesrätt till återanställning ska avskaffas.
- Tryggheten på arbetsmarknaden kopplas till individen snarare än till dess befintliga anställning genom grundtrygghetssystem, personliga välfärdskonton och privata inkomstbortfallsförsäkringar.

105

Ett effektivt och rättvist skattesystem

Skattesystemet utgör grunden för statens finansiering och är en nödvändighet för att finansiera till exempel vård, skola och rättssystem. Felaktigt utformat kan det dock snedvrída marknader, uppmuntra till rent-seeking och skatteplanering samt driva företag, kapital och kompetens ur landet. Således måste skattesystemet utformas med största försiktighet.

110

Skattesystemet bör inte gynna olika sektorer eller grupper med godtyckliga anledningar som grund - staten ska föra en rättvis ekonomisk politik utan särintressen. Likformighetsprincipen bör vara utgångspunkten för skattesystemet, där beskattning på inkomster och konsumtion är likartad. Likformiga skatter är enklare och billigare för såväl individer som företag och stat att administrera. Vidare gynnar likformiga skatter transparens och minskar gränsdragningsproblem, skattefusk och skatteplanering. Differentierade skattesatser uppmuntrar dessutom till *rent seeking* i exempelvis branscher som lobbyar för sänkt moms och andra oförtjänta fördelar. Det räcker dock inte att skattesystemet är likformigt; det måste också vara effektivt. Det innebär att det bör vara utformat för att minimera skatternas negativa effekter på ekonomin.

115

Mot likformighetsprincipen ska därför ställas optimal beskattningsteori, vars grundtanke är att minska snedvridningseffekter genom att beskatta oelastiska skattebaser högre än elastiska skattebaser. Skattebaselasticiteten anger storleken av beteendeförändring vid en given skatteförändring, och varierar för olika skattebaser. Bolagsskatter är en elastisk skattebas som leder till beteendeförändringar, såsom att investeringar söker sig utomlands. Fastigheter är däremot ett exempel på en oelastisk skattebas, då fastigheter inte flyttar på sig.

120

125

Det finns samtidigt i vissa fall skäl för staten att använda sig av så kallade punktskatter för att internalisera externaliteter och kostnader som uppkommer till följd av produktion och konsumtion som har en negativ verkan på samhället i stort. Idag finns dock en uppsjö av punktskatter på allt från alkohol och tobak till reklam och svavelbränslen. Vissa fungerar som styrmedel för att korrigera marknadsmisslyckanden i form av negativa externaliteter. Dessa är såklart viktiga men riskerar att utformas på ett sätt som skapar snedvridande incitament, såsom flygskatten vars syfte är att minska utsläppta växthusgaser men i stället främst beskattar avstånd. Därutöver används punktskatter idag ofta för att straffa ut produkter man inte anser önskvärda vilket öppnar för godtycklig politisk styrning av människors konsumtion, vilket Centerstudenter är kritiska till.

130

Centerstudenter anser att:

135

- Skattesystemet skall vara likformigt.
- Skattesystemet ska i så liten utsträckning som möjligt leda till beteendeförändringar på marknaden.
- Avsteg från principen om ett likformigt skattesystem får göras vid införandet av väl avvägda punktskatter.
- Punktskatter ska undvikas där de inte tydligt internaliserar en negativ externalitet.
- Den ekonomiska politikens övergripande mål är att skapa så rättvisa regler som möjligt för arbetare och företagare, där ett rättvist skattesystem består av förutsägbarhet och likformighet.

140

Enhetlig beskattning

Dagens lapptäcke av skattesatser på moms är ett avsteg från likformighetsprincipen. Livsmedel, hotell- och restaurangverksamhet, böcker och banktjänster är bara några exempel på sektorer som gynnas av lägre eller obefintlig moms, en godtycklig differentiering med negativa effekter på ekonomin. Vi anser att skatter ska vara breda, enhetliga och tydliga. Med utgångspunkt i likformighetsprincipen förordar vi därför en mer enhetlig moms, där dagens lapptäcke av skattesatser ersätts av en enhetlig skattesats på varor och tjänster.

145

En annan aspekt av ett enhetligt skattesystem är frågan om RUT och ROT. Dessa infördes under den förra alliansregeringen med de goda målsättningarna att göra fler svarta jobb vita och öka antalet arbetstillfällen. Målen har uppnåtts, men avdragen utgör avsteg från likformighetsprincipen och har öppnat upp för krångliga gränsdragningar rörande vilka tjänster som ska inkluderas. Detta har uppmuntrat till lobbying och ger en marknad där spelreglerna är godtyckliga. RUT- och ROT-avdragen bör därför avskaffas och i stället ersättas med generellt lägre moms.

150

155

Centerstudenter anser att:

- Momssatsen ska vara enhetlig och breddas till fler sektorer.
- RUT- och ROT-avdragen ska avskaffas.
- Skatter ska vara breda, enhetliga och tydliga.

160

Skatt på arbete

Skatten på arbete i Sverige är för hög. Centerstudenters utgångspunkt är att arbete ska löna sig och att individen ska få behålla så mycket som möjligt av sin lön. Att värnskatten avskaffades var helt riktigt, men idag är den effektiva marginalskatten (inkluderat arbetsgivaravgiften och konsumtionsskatt) för de med 165 högst arbetsinkomster 73% och med det fortfarande bland de allra högsta i världen. Utan den statliga inkomstskatten skulle inkomstskatten vara proportionell och då skulle vi ha platt skatt. Det är rimligt både ur ett ekonomiskt och moraliskt perspektiv.

165

Arbetsgivaravgiften infördes i syfte att säkra finansiering till olika socialförsäkringssystem men har i praktiken svällt till en dold skatt på arbete vilket bidrar till de höga kostnaderna för att anställa. Allmän 170 löneskatt, vilken utgör en betydande del av arbetsgivaravgiften, är inte kopplad till socialförsäkringssystemet och är därmed en ren skatt på arbete. Denna kostnad bärs av arbetstagarna genom lägre löner än vad som hade varit fallet utan arbetsgivaravgifterna. Vi vill att den allmänna löneskatten ska avskaffas. Tills vidare bör arbetsgivaravgiften hanteras som en skatt som vilken annan genom att redovisas på skattsedeln och lönespecifikationen.

170

Centerstudenter anser att:

- Den statliga inkomstskatten ska avskaffas.
- Den allmänna löneskatten ska avskaffas.
- Arbetsgivaravgifter enbart tillåts vara avgifter som direkt finansierar delar av socialförsäkringssystemet.
- Arbetsgivaravgift ska redovisas som en inkomstskatt för arbetstagaren.
- Skatten på arbete generellt ska vara låg.

175

180

Kapitalbeskattning

Idag varierar kapitalskatten mellan 15 och 30% beroende på exakt beskattningsform, vilket är långt under 185 den grundläggande kommunalskatten och arbetsgivaravgifter på ungefär 50% totalt. Detta innebär att de

185

som arbetar får bära en större del av skattebördan än de som lever på kapitalinkomster, vilket är ett orimligt utfall. Centerstudenter anser att ett skattesystem måste utformas rättvist och likformigt. Detta leder till slutsatsen att kapitalinkomstskatten borde harmoniseras med skatten på arbete.

190 Dagens system leder också till möjligheten att göra arbitragevinster genom att omvandla tjänsteinkomst till kapitalinkomst. För att stävja denna skatteplanering finns de krångliga 3:12-reglerna. Dessa finns för fåmansbolag och innebär att man upp till en viss gräns får ta ut utdelning som just kapitalinkomst, men efter denna gräns ska pengarna beskattas som arbetsinkomst. Reglernas syfte är att förhindra fåmansbolag att ta betala ut lön som utdelning och på så vis tillämpa en lägre skattesats. Reglerna innebär dock stora bestyr för alla inblandade och skulle med balanserade skattesatser på kapital och arbete inte behövas.

195 Rän-teavdraget innebär att 30% av räntekostnaden (upp till räntekostnader om 100 000 kr/år, därefter 21%) är avdragsgillt på skattsedeln. Detta innebär i praktiken en subvention för bostadsägare, en redan resursstark grupp, på bekostnad av övriga skattebetalare. Rän-teavdraget gör dessutom att hushållen lånar mer och är beredda att betala mer för en bostad. Att avskaffa rän-teavdraget skulle öka hushållens lånekostnad men för nya låntagare blir det billigare att köpa en bostad. Att hastigt avskaffa det riskerar dock att slå hårt mot redan
200 belånade individer, varför det försiktigt bör fasas ut.

Centerstudenter anser att:

- Kapitalinkomstskatten bör harmoniseras med skatten på arbete.
- 3:12-reglerna ska avskaffas.
- Rän-teavdraget ska fasas ut.

205

Skatt på mark

När ett skattesystem utformas är det önskvärt att det i så liten utsträckning som möjligt påverkar individers agerande på marknaden. Skatt på arbete får individer att arbeta mindre, skatt på kapital får investeringar att söka sig utomlands, och skatt på konsumtion får individer att konsumera mindre. Allt detta innebär en samhällsekonomisk förlust. En skattebas som inte leder till beteendeförändringar i samma utsträckning är
210 en skatt på ägande av mark. Markskatt är en effektiv, oelastisk skattebas då mark inte flyttar på sig. I jämförelse med en fastighetsskatt minskar inte heller en markskatt incitamenten att investera i fastigheter, av risk att få ökade taxeringsvärden, utan ökar tvärtom incitamenten att utnyttja marken så bra som möjligt givet en viss markskatt. Detta är något som till exempel uppmuntrar till tätare bebyggelse och minskar risken
215 för alltför utglesade städer. En markskatt är därför en av de ekonomiskt minst skadliga skatterna. Varje indriven skattekrona genom markskatt innebär att skatten på arbete kan sänkas med lika mycket, vilket den är i stort behov av. Med anledning av detta anser Centerstudenter att en markskatt bör införas i Sverige.

Centerstudenter anser att:

- En markskatt bör införas.

220

Grundtrygghet

Den liberala staten är en stark, men liten, stat där en viktig uppgift för det offentliga är att värna en grundläggande trygghet för invånarna i landet. Den offentliga välfärdens främsta uppgift är att säkra förutsättningarna för individen att stå på egna ben och bygga ett självständigt liv. Det förutsätter att det finns ett grundläggande skydd som garanterar en ekonomisk trygghet i livets alla skeden. Ett socialt trygghetssystem som utgår från tanken om grundtrygghet ska behandla alla människor lika oavsett ålder, tidigare inkomster eller arbetslivserfarenhet. En persons behov kan inte bestämmas utifrån tidigare livssituation utan är individuella. Alla som faller under gränsen för existensminimum ska kunna få stöd. Grundtrygghet handlar inte enbart om ekonomisk trygghet för samhällets mest utsatta. Det handlar också om en grundtrygghet för alla de som under livets gång blir sjuka, arbetslösa eller väljer att föda barn. För dessa tillfällen måste det finnas en ekonomisk grundersättning som garanteras alla. Centerstudenter stödjer tanken om ett sådant skattefinansierat basutbud i de offentliga trygghetssystemen, som exempelvis en negativ inkomstskatt. De som önskar ett skyddsnet utöver det grundläggande ska genom skatteinbetalningar till personliga välfärdskonton och genom privata inkomstbortfallsförsäkringar kunna komplettera detta utbud.

225

230

235

Ett exempel på ett trygghetssystem, som också är av särskild vikt i ett välfärdssamhälle, är den grundläggande föräldraförsäkringen. Att vuxna har möjlighet att mitt i arbetslivet få barn är inte bara nödvändigt för den mänskliga överlevnaden utan också en ren förutsättning för samhällsutvecklingen. Samtidigt finns det flertalet utmaningar med föräldraförsäkringen så som den är utformad idag. En allt för lång föräldradighet är kostsam och har visat sig försämra kvinnors löneutveckling, karriärmöjligheter och arbetskraftsdeltagande. Därför bör framtidens grundtrygghet, som också garanterar en basnivå i föräldraförsäkringen, innebära en avsevärd reduktion av antalet försäkringsdagar. Tills dess att en negativ inkomstskatt kan införas vill Centerstudenter också ersätta dagens generella barnbidrag med ett utökat bostadsbidrag. Bostadsbidraget är idag redan behovsprövat och ekonomiskt svaga familjer skulle på så sätt fortsätta få ekonomiskt stöd. Det är skavande att se hur generella välfärdsbidrag som barnbidraget går till hushåll som inte har något behov av det ekonomiska stödet - ett bidrag som kostar skattebetalarna miljarder årligen. Även om Centerstudenter är skeptiska till behovsprövade bidrag i grunden, då dessa kan öka risken för byråkraters godtycke, är Centerstudenter också skeptiska till att skattemedel används ineffektivt och slösaktigt.

240

245

250 På samma sätt som föräldraförsäkringen garanterar värdighet och trygghet för familjer under barnets första tid är pensionerna en alldeles grundläggande byggsten i ett samhälle som värnar sina äldres sista tid. Tanken bakom det svenska pensionssystem var att det skulle vara självfinansierat och fristående från statsbudgeten. Centerstudenter anser att det i grunden är en sund princip, och det är oroväckande att den på senare tid har luckrats upp. Det är inte rimligt att de som arbetar idag ska finansiera tidigare generationers pensioner samtidigt som de ska spara till sin egen. En större del av den egna pensionen bör därför i stället följa 255 skatteinbetalningar till ett personligt välfärdskonto, snarare än baseras på inbetalningar från den arbetande befolkningen i realtid. Ett sådant system skulle skapa större incitament för befolkningen att förvärvsarbeta och därmed spara in till sin egen framtida pension. På samma sätt som för de andra socialförsäkringarna bör däremot även staten stå för en basnivå i pensionssystemet, motsvarande dagens garantipension.

Centerstudenter anser att:

- 260
- Ett grundtrygghetssystem som bygger på en negativ inkomstskatt ska införas.
 - Ersättningsnivån ska utformas så att den kan garantera alla människor ett drägligt uppehälle, samtidigt som den skapar incitament för individen att själv tillgodose sin egen försörjning.
 - Grundtrygghetssystemet ska inkludera en basnivå för föräldraförsäkringen vilket motsvarar en kraftig förkortning av försäkringsdagar i dagens föräldraförsäkring.
- 265
- Det generella barnbidraget ska reformeras till förmån för ett utökat bostadsbidrag.
 - Grundtrygghetssystemet ska inkludera en basnivå för pensionen motsvarande dagens system för garantipension.
 - Pensionssystemets finansiella oberoende ska återupprättas och värnas i grundtrygghetssystemet.